

Katz Mózesné



Édesanyám látható a képen férjhezmenetele előtt, 1918-ban. Itt parókát visel, mert így kérte a vallás [A kép minden bizonnyal az anya esküvője után készült. A hajadonok nem viseltek parókát. -- A szerk.]. A nyakában egy óra-medált visel. Édesanyám lánykori neve Moskovits volt, azt hiszem, 1900-ban született, Halmin, ami nem volt messze Szatmártól [Szatmárnémetitől], az első nagyobb város volt, és valószínűleg ezért jött Szatmárra. A szüleim nem meséltek arról, hogyan ismerkedtek meg. Akkoriban a házasságokat a szülők rendezték, főleg a vallásos zsidóknál volt így. 1918-ban

házasodtak össze, egy évvel a születésem előtt. Az esküvő után a vallásos zsidóknál a nők haját levágták, és parókát hordtak. A nők, mindenütt a vallásos zsidóknál, fedett fejfel jártak. Az idős nők is parókát hordtak, és kendőt tettek rá. Édesanyám is parókát hordott és rajta kendőt, de általában csak parókát. A paróka a haját utánozta, de minél vallásosabb volt a nő, annál kevésbé hasonlított a paróka a természetes hajhoz, mert akkor léteztek mesterséges hajból készült parókák is. Amikor a zsinagógába mentek, feltétlenül be kellett legyen kötve a fejük kendővel. Az esküvő nagyon vallásos esemény volt a zsidóknál. Minden nagyon szigorú volt, mert nagy fontosságot tulajdonítottak a tisztaságnak, és a nőnek nem volt szabad nemi kapcsolata legyen a férjével, csak a menstruáció után, és el kellett menjen a közfürdőbe, a mikvébe, ami pontosan ezt a célt szolgálta, ahol volt egy felvigyázó. Ebbe a fürdőbe mentek a nők, és háromszor megmerítkeztek, miután elmúlt a vérzésük, hogy teljesen megtisztuljanak. Tudtam egy ilyen fürdő létezéséről Szatmáron [Szatmárnémetiben], és oda járt minden nő. Ott alá kellett merülni, és volt egy felvigyázónő, aki nézte, hogy a nő tiszta legyen. A víz természetesen meleg volt. [A mikve vize forrásvízből vagy esővízből összegyűjtött víz, ezért nem is lehet meleg. Illés Szidónia tehát vagy nem mikvére emlékszik, vagy csak eltévesztette, hogy meleg a víz. -- A szerk. Ildike! Kihúztam ezt a megjegyzést, mert voltak helyek, ahol a mikvében melegítették a vizet.] Nem tudom, létezett-e férfiak számára fürdő, mert azt nem kérték [A férfiak is használták a mikvét, természetesen nem a nőkkel egy időben. -- A szerk.]. A nők a menstruáció miatt kellett fürdőzzenek, mert a zsidóknál minden, ami a vérhez kapcsolódik, nagyon szigorú elbírálás alá esik. Isten megbünteti az asszonyt, ha akkor van nemi kapcsolata a férjével, amikor nem teljesen tiszta. Élt a félelem a büntetéstől, de senki nem tudta, milyen büntetéstől, csak Isten tudja, hogyan büntet. Általában az egész vallás az istenfélelemre alapul, amikor azt mondja, megbüntet Isten, ha nem csinálod ezt vagy azt, de nem mondja, miképpen büntet meg. Édesanyám havonta, menstruáció után járt a mikvébe, nehogy tisztátalan legyen. Ez volt ott, Szatmáron [Szatmárnémetiben], ahol egyetlen ilyen női fürdő működött. Emlékszem, hogy édesanyám mindig az akkori divat szerint öltözködött. Alapjában véve szép volt, én annak tartottam, hiszen minden gyerek szépnek látja az édesanyját. Magas volt, szép melle volt. A nők akkoriban nem dolgoztak házon kívül, mert a gyermekeket kellett gondozni, mostak, takarítottak, főztek, minden házimunka elvégzése a nők kötelessége volt. De édesanyám műveltebb nő volt az átlagnál. Azt hiszem, csak elemi iskolája volt. Jiddis volt az anyanyelve, de nagyon jól tudott magyarul. Miután férjhez ment, kevesebbet olvasott, mert a gyerekek gondozásával és nevelésével, a háztartással volt elfoglalva. Nemigen olvasott irodalmat, kivéve a vallásról, a gyermeknevelésről vagy a családban betartandó szabályokról szóló olvasmányokat. A könyvek, amiket olvasott, héberül vagy jiddisül voltak írva, és a szüleitől, a családtól vagy édesapámtól kapta őket. Nagymamánál voltak modern irodalmi művek is, vagyis regények, többnyire magyar nyelvűek, a szüleimnél viszont inkább héber nyelvű vallásos könyvek voltak.